

S Ə N Ə T Ş Ü N A S L I Q

UOT 792.03

ƏLİ QƏHRƏMANOV*

GÖRKƏMLİ REJİSSOR VƏ PEDAQOQ NƏSİR SADIQZADƏ

Məqalədə Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında 1972-1973-cü illərdə baş rejissor işləmiş Nəsir Sadiqzadənin quruluşunda hazırlanan – Sergey Mixalkovun “Sahildə məhəbbət” (“Vəhşilər”), Bəxtiyar Vahabzadənin “Yağışdan sonra”, İlyas Əfəndiyevin “Məhv olmuş gündəliklər”, Altay Məmmədovun “Həmyerlilər” tamaşalarından bəhs olunur. Həmçinin onun quruluşunda 1959-cu ildə Naxçıvan teatrında səhnə təcəssümünü tapan Bəxtiyar Vahabzadənin “Ədalət” mənzum əsərinin tamaşası haqqında məlumat verilir. Bunlarla yanaşı Nəsir Sadiqzadənin mahir bir pedaqoq kimi fəaliyyətinə nəzər salınmaqla, onun yetirmələri tərəfindən görkəmli sənətkar haqqında çəkilən “Nəsir müəllim” sənədli filmdən söz açılır.

Açar sözlər: Nəsir Sadiqzadə, pedaqoq, baş rejissor, quruluş, teatr, tamaşa.

Nəsir Sadiqzadə 1926-cı ildə Şuşada dünyaya göz açır. Bakı Teatr Məktəbini bitirdikdən sonra təhsilini Leninqrad (indiki Sankt-Peterburq) Səhnə Sənəti İnstitutunda davam etdirir. Uzun illər İrəvan Dövlət Dram Teatrında və eləcə də respublikamızın bölgələrində fəaliyyət göstərən – Gəncə, Füzuli, Sumqayıt, Xankəndi teatrlarında müxtəlif vaxtlarda quruluşçu rejissor və baş rejissor işləyir.

İstedadlı rejissor Nəsir Sadiqzadə 1972-1973-cü illərdə Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrında baş rejissor işləyir. “Naxçıvan teatrında Sergey Mixalkovun “Sahildə məhəbbət” (“Vəhşilər”), Bəxtiyar Vahabzadənin “Yağışdan sonra”, İlyas Əfəndiyevin “Məhv olmuş gündəliklər”, Altay Məmmədovun “Həmyerlilər” [4, s. 578-579] əsərlərinin tamaşasını hazırlayır və teatrsevərlərə təqdim edir.

Qeyd edək ki, Nəsir Sadiqzadə Naxçıvan teatrının yaradıcı kollektivilə 1959-cu ildən tanış idi. Belə ki, o, Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında rejissor işlədiyi zaman həmin ildə Naxçıvan teatrına dəvət olundu. Bu teatrda Bəxtiyar Vahabzadənin şifahi xalq ədəbiyyatından alınmış nümunələr əsasında yazdığı psixoloji-fəlsəfi ruhlu “Ədalət” adlı mənzum pyesinə yığcam bir sujetdə və təsirli konfliktlə quruluş verərəkən müxtəlif səhnə priyomlarından, mizanlardan, aydın ifadə vasitələrindən istifadə edərək məzmunlu bir tamaşa alınmasına müvəffəq olmuşdu.

Rəssam Məmməd Qasimovun tamaşaya verdiyi bədii tərtibat və bəstəkar Məmməd Məmmədovun yazdığı musiqi tamaşanın uğurlu alınmasına vəsilə oldu və fevral ayının 28-də göstərildi. Tamaşada İ.Musayev, Z.Həmzəyeva, F.Əlixanova, S.Mövləvi, Ə.Haqverdiyev, Ə.Məmmədov, Y.Haqverdiyev, M.Əkbərov, İ.Məmmədov, S.İsmayılova, A.Xəlilov iştirak etmişlər. Xanəndə Elburus Mehdiyevin məharətlə ifa etdiyi mahnı tamaşaçıları məftun etmişdi [3].

Nəsir Sadiqzadənin quruluşunda (rəssam Sənan Qurbanov, bəstəkar Məmməd Məmmədov və rejissor assistenti Qurban Ələkbərov) 22 aprel 1972-ci il tarixdə ilk dəfə tamaşası qoyulan Sergey Mixalkovun “Sahildə məhəbbət” (“Vəhşilər”) pyesi diqqəti cəlb edir. “Tamaşada Aydın Şahsuvarov və Nazir Əliyev (Stepan Sundukov), Vaqif Əsədov və Tofiq Mövləvi (Roman Lyubeşkin), İbrahim Məmmədov və Qurban Ələkbərov (Vladlen Rubaxin), Tamara Məmmədova və Zemfira Əliyeva (Zoya Şubakina), Sofya Hüseynova və Münəvvər Əliyeva (Silva

Parxomenko) iştirak edirlər” [8, v. 38; 7, v. 29].

Sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ələkbər Qasimov tədqiqatında Nəsir Sadiqzadə ilə bağlı maraqlı bir fakt göstərir: “Naxçıvan teatrının repertuar planında olan Bertold Brextin “Kuraj ana və uşaqları” pyesinə quruluş vermək üçün teatrın 20 mart 1972-ci il tarixli xüsusi əmrində Nəsir Sadiqzadəyə tamaşanın quruluşu, Yuran Məmmədova rəssam işi, Nazir Əliyevə rejissor assistentliyi həvalə edilir, Kuraj ana rolu Zəroş Həməzəyevaya tapşırılır, digər 26 obraz teatr truppasının bütün tərkibi arasında bölünür və tamaşanın may ayının 15-də təhvil veriləcəyi də göstərilir. Bunlarla yanaşı “Şərq qapısı” qəzetinin 8 aprel 1972-ci il tarixli nömrəsində isə teatrda “Kuraj ana və uşaqları”nın məşqlərinə başlanıldığı, yaradıcı heyətin tərkibi və əsas rolların ifaçıları barədə xəbər dərc olunur. Cəmi bir neçə stolarxası məşqdən sonra məlum olmayan səbəbdən tamaşanın hazırlıq işləri dayandırılır. Başqa bir yeni tamaşanın – S.Mixalkovun “Sahildə məhəbbət” (“Vəhşilər”) pyesinin N.Sadiqzadənin quruluşunda məşqlərinə başlanılır. N.Sadiqzadə Naxçıvan teatrında baş rejissor kimi quruluş verdiyi ilk tamaşa isə Bəxtiyar Vahabzadənin “Yağışdan sonra” pyesi oldu” [5, s. 92-93].

1972-ci ilin 27 dekabrında Naxçıvan teatrının səhnəsində tamaşaya qoyulan Bəxtiyar Vahabzadənin müasirlərimizin həyatından, ictimai fəaliyyətindən, mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərindən bəhs edən “Yağışdan sonra” pyesindəki hadisələr ailə-məişət çərçivəsində, fərdi psixoloji planda cərəyan etsə də, əsərin ideya məzmunu ibrətamiz və təsirli idi. “Yağışdan sonra” dramı müəllifin səhnə əsərləri arasında özünün bədii bütövlüyü və janr səciyyələrinə uyğunluğu ilə seçilirdi. Yaradıcılığında psixoloji dərinliyə həmişə üstünlük verən quruluşçu rejissor Nəsir Sadiqzadə bu pyesin Naxçıvan teatrındakı tamaşasını lirik-psixoloji üslubun estetik prinsipləri əsasında həll etmişdi. İstisnasız olaraq, ifaçıların hamısı üslub-janr dəqiqliyini öz obrazlarının bədii xüsusiyyətləri dairəsində dəqiqliklə tamaşaçılara çatdırırdılar. Rəssam Məmməd Qasimovun bədii quruluşundakı sadə və mənəli obrazlılıq, bəstəkar Emin Sabitoğlunun lakonik və lirik-dramatik musiqisi “Yağışdan sonra” tamaşasının məzmun forma bütövlüyünü tamamlayırdı. Mətbuatda “Yağışdan sonra” tamaşasında rejissor işi və aktyor oyunu – İ.Həməzəyev və İ.Musayev (Qədim bəy), Z.Əliyeva (Reyhana), Q.Ələkbərov (Çığatay), Z.Həməzəyeva (Nihal), M.Quliyev (Aslan), N.Əliyev (Rüstəm), M.Əliyeva (Qərənfil), Y.Haqverdiyev (Prorab) və Ə.Qardaşbəyov (Emin) teatrın uğurlu tamaşalarından biri kimi qiymətləndirilmişdi [7, v. 29]. Arxiv və dövri mətbuat materiallarına əsaslanaraq deyə bilərik ki, quruluşçu rejissor əsərin müasirlik pafosunu, ailə, əxlaq və məişət motivlərini, əsl məhəbbətə əsaslanan lirik vurğusunu, ictimai-siyasi və fəlsəfi dəyərini, rəmzi mənə çalarlarını yaxşı duymuş, gözəl mizanlar və tapıntılarla səhnəni cilalamış, yaradıcı kollektivlə səmərəli işləyib dolğun və mündəricəli tamaşa yaratmağa nail olmuşdur. “Yağışdan sonra” onun gözəl yaradıcılıq nailiyyəti sayıla bilər. Tamaşada rejissor təsvirinə uyğun lirik-psixoloji ovqatlı dramatik oyun üslubuna görə Zemfira Əliyeva, Zəroş Həməzəyeva, İbrahim Həməzəyev, Qurban Ələkbərov və Məmməd Quliyevin oyunları daha kamil təsir bağışlamışdı.

Nəsir Sadiqzadə Naxçıvan teatrında işlədiyi illəri xatırlayaraq yazırdı: “1972-ci ildə Naxçıvan teatrına baş rejissor təyin edilmişdim. Bəxtiyar Vahabzadənin “Yağışdan sonra” pyesini tamaşaya hazırlamalıydıq. Zəroş xanım Nihal obrazı üzərində işləyirdi. O, artıq püxtələşmişdi. Bir çox mükafatlar, təltiflər, fəxri adlar sahibi olmasına baxmayaraq, məşqlərdə həmişəki kimi cadə və təvəzökar idi. Sənət qarşısında son dərəcə məsuliyyət hissi duyan Zəroş xanım canından işləyirdi. Onun fədakarlığı istər-istəməz bütün partnyorlarına sirayət edirdi. Xüsusilə Nihal-Zəroş bacısı Reyhana qəlbinin sirlərini açmaq məcburiyyətində qaldığı və üzüdünlük Aslan Qədimoviçlə qarşılaşdığı səhnələrdə böyük məharət göstərirdi. Son məşqlərdən birində Nihalın

ümitsiz halda Aslan Qədimoviçin kabinetindən qayıtdığı gəlişdə bacısı Reyhan: - Bacı, bəs indi sən nə edəcəksən? Haraya gedəcəksən?- deyər sual edir.

Nihal ayağa qalxıb ağır addımlarla irəliyə - ön səhnəyə gəldi və başını qaldıraraq gözlərini sonsuzluğa tikdi, danışmadı, dayandı, mən ritmik vaxtın yetişdiyini hiss edib dedim: “Zəroş xanım, niyə danışmırsan? Cavab ver, axı bacın səninelədi?” Zəroş kövrək səslə mənə müraciət edərək doluxsunmuş vəziyyətdə hıçqıra-hıçqıra dedi: “Ölkə böyükdür. Mənim də peşəm mühəndislikdir, harda olsa, işləyib yaşayaram”. Zəroş xanımı hər məqamda vəziyyətdən çıxış yolu tapan sənət təşnəsi kimi tanıyıram” [5, s. 46].

Teatrın 1973-cü il repertuarına salınan və N.Sadıqzadənin quruluşunda tamaşaya qoyulan İlyas Əfəndiyevin “Məhv olmuş gündəliklər”, Altay Məmmədovun “Həmyerlilər”, Əsgər Əsgərovun “Qız atası” əsərlərinin tamaşaları teatrın yaradıcılıq müvəffəqiyyətlərinə idi.

Nəsir Sadıqzadənin Naxçıvan teatrında lirik-psixoloji üslubda quruluş verdiyi İlyas Əfəndiyevin “Məhv olmuş gündəliklər” tamaşasının (rəssam M.Qasimov, bəstəkar E.Sabitoğlu) 1973-cü ilin 29 martında premyerası oldu. Tamaşada ən gərgin psixoloji məqamlar lirik ahəngdə, lakin fəlsəfi-psixoloji dürüstlüklə həll edilmişdi. “Tamaşada R.Cəfərxanova (Gövhər xanım), M.Əliyeva (Fəridə), V.Əsədov (Qənimət), N.Əliyev (Savalan), Z.Əliyeva (Anjel), N.Həməzəyev (Ədalət) və başqaları maraqlı obrazlar yaratmışlar” [7, v. 29; 8, v.19].

Səhnədəki zahiri “sakitliyin” psixoloji və gərgin fırtınası aktyorların ifalarının ikinci planında, daxili duyğularında, mənalı pauzalarında, titrək pıçıltılarında təcəssüm tapmışdı. Rejissorun mənalı mizanları tamaşaçıların diqqətini daim gərginlikdə saxlayırdı. “Aktyorlardan Nazir Əliyev çevikliyi və çılğınlığı, Zemfira Əliyeva sanki məcraya sığmayan daxili ehtirası, Münəvvər Əliyeva şaqraq gülüşü və ülvi səmimiyyəti, Roza Cəfərxanova ahəstə davranışı, Vaqif Əsədov dramatik gərginliyi, Nizami Həməzəyev və Qurban Ələkbərov hərəkətlərini daxili dramatizmlə vəhdətdə verə bilmələri, İsa Musayev sərt və yığcam hərəkət monoloqları ilə tamaşaya ifa əlvanlığı və ansambl bütövlüyü gətirirdilər. Gözəl mahnılar müəllifi Emin Sabitoğlu “Məhv olmuş gündəliklər” tamaşasına mənalı musiqi yazmışdı” [4].

Teatrda Altay Məmmədovun “Həmyerlilər” pyesi 1973-cü ilin 29 mayında Nəsir Sadıqzadənin quruluşunda (rəssam Y.Məmmədov, bəstəkar N.Teymurov və rejissor assistenti Q.Ələkbərov) tamaşaya qoyulan müvəffəqiyyətli əsərlərdən biri idi. Tamaşanın ərsəyə gəlməsində rejissor, rəssam və bəstəkarın birgə işi tamaşada uğurlu alınmışdı. “Tamaşada A.Şahsuvarov (Balvazov), İ.Abdullayev (Fərid), M.Mirişli (Gümüşov), F.Əlixanova (Xanım), Ə.Məmmədov (Yaqub), T.Məmmədova (Göycək), Ə.Haqverdiyev (Sarı), Y.Haqverdiyev (Xanəli), P.Məmmədova (Zəhra), İ.Məmmədov (Maşallah), S.Hüseynova (Zərri), Y.Alahverdiyev (Nuru kişi), A.Pavlovski (Şofer), K.Hüseynov (Kazım kişi), M.Səfərov (pensiyaçı), X.Hüseynov (sığortaçı) oyunları ilə obrazların daxili aləmini özlərinə məxsus bacarıqla açıb göstərmişlər” [9, v. 18].

Nəsir Sadıqzadə teatrın baş rejissoru və tamaşanın quruluşçu rejissoru kimi tamaşalara psixoloji dərinliklə yanaşmağı xoşlayan sənətkar idi. Buna görə də onun “Həmyerlilər” komediyasına verdiyi quruluşun psixoloji dürüstlüyü tamaşanın fikir və məna yükünü, ideya kəsərini ikiqat artırmışdı. Bununla da tamaşanın ictimai-sosial kəsərində konkretlik yaranmışdı. “Ansambl yaratmaqda səriştəli olan rejissorun bu quruluşunda da ifaçılar fərdi oyun əlvanlığı ilə yanaşı, tamaşanın bütöv obrazını, forma-məzmun ahəngdarlığını qoruya bildilər” [6, s. 307].

Naxçıvan teatrının aktyoru Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti Əbülfəz İmanov sənət müəllimi Nəsir Sadıqzadəni xatırlayaraq deyir: “...tələbəlik illərində sənət müəllimim gözəl aktyor, rejissor və pedaqoq Nəsir Sadıqzadə bütün tələbələrin, xüsusilə də onun

potensialını yüksək qiymətləndirərdi. Tələbələrin hazırladığı tamaşalarda rolları yaxşı ifa etdiyimə görə hörmətli sənət müəllimim Nəsir Sadıqzadənin rəhbərliyi və qayğısı sayəsində universitetin ən yaxşı tələbə-aktyoru da seçilmişdim” [1].

Nəsir Sadıqzadə talantlı bir rejissor kimi respublikada teatr sənəti ilə yanaşı kino sənətinin inkişafında da mühüm xidmət göstərmişdir. “Mən ki gözəl deyildim” filminə (1968) rejissorluq (quruluşçu rejissorlar- Tofiq Tağızadə, Ağarza Quliyev, Ramiz Əsgərov) etmiş, bir sıra filmlərdə “Şeytan göz qabığında” (1987) Mehmanxana müdiri, “Qətl günü”ndə (1990) Muxtar Kərimli, “Zirzəmi”də (1990) Ata Kats, “Bəxt üzüyü”ndə (1991) Tanrıbəy, “Qəzəlخان”da (1991) Müştəri, “Qara “Volqa”da (1994) Paxan, “Həm ziyarət, həm ticarət”də (1995) Dükən sahibi obrazlarını yaratmışdır.

Ömrünün son iyirmi ilində, pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan Nəsir Sadıqzadə uzun illər Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunda (indiki Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti) müəllimlik və pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olur. O, gərgin zəhmət və yaradıcılıq axtarıqlarının nəticəsində Qriqoro Kristinin “Stanislavski məktəbi əsasında aktyor tərbiyəsi” (1979) və Boris Zaxavanın “Aktyor və rejissor sənəti” (1984, Əzizəğa Quliyevlə birlikdə) adlı fundamental dərsliklərini dilimizə tərcümə etməklə, teatr rejissoru, aktyoru, pedaqoq və müəllimi kimi üzərinə düşən vəzifəni bir vətəndaş müəllim kimi inamla yerinə yetirirdi. Onun yetirmələri bu gün respublikanın müxtəlif teatrlarında çalışırlar.

Azərbaycan Teatr Xadimlər İttifaqının təşkilatçılığı ilə ARB "Aranfilm" Yaradıcılıq Mərkəzində tanınmış teatr rejissoru və aktyoru, ömrünün son otuz ilində, əsasən, pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan Nəsir Sadıqzadənin pedaqoji fəaliyyətindən bəhs edən “Nəsir müəllimli illər” sənədli film (ssenari müəllifi və rejissoru Babək Abbaszadə, operatoru Əminə Həsənli, bədii rəhbəri Tahir Tahiroviç, prodüseri Qənirə Qurbanlı, baş prodüseri İqbal Məmmədəliyev) çəkilir [10].

Filmdə müxtəlif illərdə onun kursunda təhsil almış aktyor və rejissorlar – respublikanın xalq artistləri Hacı İsmayılov, Məmməd Səfa, əməkdar artistlər Elman Rəfiyev, Firdovsi Atakişiyev, Ayşad Məmmədov, aktrisa Zemfira Əbdülsəmədova, rejissor Rövşən İsa x yaddaşlarından süzülüb gələn xatirələri bir neçə dəqiqənin içində uzaq keçmişə boylanaraq sənədli film vasitəsilə tamaşaçılarla bölüşürlər. “Gah gülüb, gah kədərlənirlər. Həmçinin filmdə Şuşanın məşhur Cavanşirlər nəslindən olan kübar sənət müəllimi, teatra bağlı aktyor və novator rejissorun sənətdə açdığı özünəməxsus yola işıq salınır [2].

“Nəsir müəllimli illər” sənədli filminin təqdimatında (13 may 2019) vaxtilə N.Sadıqzadənin kursunda təhsil almış Teatr Xadimləri İttifaqının sədri, xalq artisti Azərpaşa Nemətov: “illər öncəyə qayıtdı, sənət müəllimi haqqında xoş xatirələrini bölüşərək, onu sevgi ilə xatırladığımı, yaddaşında silinməz iz qoyduğundan söhbət açdı. O, həmçinin Nəsir müəllimin tədris metodikasından, tələbələri ilə iş prosesindən, təcrübəsini səxavətlə tələbələrlə bölüşməsinə xatırlatdı. Qeyd etdi ki, unudulmaz sənətkar paytaxt teatrları ilə yanaşı, bölgə teatrlarının da repertuarının zənginləşməsinə səy göstərirdi. Nəsir Sadıqzadə heç bir məcburiyyət olmadığı halda paytaxtı, rahat həyatı və işini qoyub bölgə teatrlarına gedir, onların inkişafı üçün çalışırdı. Tələbələri müəllimləri ilə bir filmdə çəkilməklərinin xatırlayırlar. 1995-ci ildə ekranlaşdırılan “Həm ziyarət, həm ticarət” filminə ustadı ilə tərəf-müqabil kimi Hacı İsmayılov müəlliminin onunla necə qürurlanmasından fəxrlə söz açır, Ayşad Məmmədov 1991-ci ildə çəkilən “Bəxt üzüyü” filminə Tanrıverdi dayının unikal oyun üslubunu yada salır. Daha sonra 80-90-cı illərin məzunları da sevimli müəllimi, sənətin sirlərini öyrəndikləri ustadlarının nurlu çöhrəsini unutmayacaqlarını dilə gətirdilər. “Kino yaddaşımızda iz qoyan “Mən ki gözəl deyildim”, “Qətl

günü”, “Qəzəlخان” kimi filmlərdə yaratdığı obrazların da xatırlandığı tədbirdə N.Sadıqzadənin epizodik rollarda belə yadda qalan oyun nümayiş etdirdiyi vurğulandı” [2].

Nəsir Sadıqzadə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi idi. O, 1996-cı ildə, ömrünün 70-ci baharında, Bakı şəhərində vəfat etdi.

ƏDƏBİYYAT

1. Canbaxşiyev Səməd. 50 yaşlı aktyorun sənət yolu. “Mədəniyyət” qəzeti, 28 yanvar 2015-ci il .
2. Həmidə Nazimqizi. Nəsir müəllimli illərə səyahət. “Mədəniyyət” qəzeti, 17 may 2019-cu il.
3. Hüseyn Razi. Ədalət. “Şərq qapısı” qəzeti, 13 mart 1959-cu il.
4. Hüseyn Razi. Gündəliklər məhv olmur. “Şərq qapısı” 12 may 1973-cü il.
5. Qasımov Ə. Naxçıvan teatrında tərcümə əsərlərinin tamaşaları (1883-2013). Bakı: “Xəzər Universiteti” nəşriyyatı, 2016, 176 s.
6. Məmmədova R. Məşəl kimi yanan ürək (Zəroş Həməzəyeva -75). Bakı, Təbriz, 1999, 84 s.
7. Naxçıvan teatrının salnaməsi. Naxçıvan: “Əcəmi” NPB, 2010, 734 s.
8. Naxçıvan MR DA, F. 50, siy. 1, iş 73.
9. Naxçıvan MR DA, F. 50, siy. 2, iş 25.
10. Naxçıvan MR DA, F. 50, siy. 2, iş 26.
11. Kulis.az. 15 mart 2019.

**AMEA Naxçıvan Bölməsi
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
e-mail: aliqehreman@yahoo.com*

Ali Gahramanov

Prominent director and pedagogue Nasir Sadigzadeh

The article talks about the performances by Sergey Mikhalkov “Love on the shore” (“Savages”), Bakhtiyar Vahabzadeh “After the rain”, Ilyas Efendiyev “Ruined diaries”, Altay Mammadov “Compatriots”, prepared in the structure of Nasir Sadigzadeh, who worked as a director at the Nakhchivan State Musical Dramatic Theatre named after Jalil Mammadguluzadeh in 1972-1973. Also, Bakhtiyar Vahabzadeh's poetical work “Justice”, which was embodied on the stage of the Nakhchivan Theatre in 1959, is reported in his structure. At the same time, taking into account Nasir Sadigzadeh's activity as a skilled pedagogue, the documentary film "Nasir Teacher" about the outstanding and professional person by his students is also mentioned.

Keywords: *Nasir Sadigzadeh, pedagogue, general director, structure, theater, performance.*

Али Гахраманов**Выдающийся режиссер и педагог Насир Садыгзаде**

В статье рассказывается о постановке спектаклей по произведениям Сергея Михалкова “Любовь на берегу” (“Дикие”), Бахтияра Вахабзаде “После дождя”, Ильяса Эфендиева “Уничтоженные дневники”, Алтая Мамедова “Земляки”, работающим главным режиссером Нахчыванского государственного музыкального драматического театра им.Джалила Мамедгулузаде в 1972-1973 гг. Насиром Садыгзаде, Также сообщается о прозаическом спектакле Бахтияра Вахабзаде "Справедливость" в его постановке, который нашел в 1959 году сценическое воплощение в Нахчыванском театре. Наряду с этим изучая деятельность Насира Садыгзаде как умелого педагога внимание привлекает снятый его воспитанниками документальный фильм о выдающемся мастере, который называется “Насир муаллим”.

Ключевые слова: Насир Садыгзаде, педагог, главный режиссер, постановка, театр, спектакль.

(AMEA-nın müxbir üzvü Ərtegin Salamzadə tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxilolma: İlkin variant 19.02.2020

Son variant 19.03.2020

UOT 792.03

ƏLƏKBƏR QASIMOV***NAXÇIVAN DÖVLƏT KUKLA TEATRININ İLK BƏDİİ RƏHBƏRİ**

Məqalədə Naxçıvanda kukla teatrının yaranması zərurətindən söhbət açılır. Bu teatrın təşəkkülü və formalaşmasında məşhur kukla aktyoru Ruslan Həsənovun xidmətlərindən bəhs edilir. Burada teatrın blokada şəraitində tərəqqisindən və intibah illərindən danışılır.

Həmçinin Naxçıvan Dövlət kukla teatrının ilk tamaşası, ilk mövsümünün açılışı. İlk bədii və aktyor heyəti barədə də məlumat verilir. Teatrın ilk tamaşaları, Bakıya və qonşu ölkələrə səfərləri geniş işıqlandırılır.

Bundan başqa Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrının bugünkü vəziyyətinə və problemlərinə də tənqidi nəzər yetirilir.

Açar sözlər: Naxçıvan, dövlət teatri, Ruslan Həsənov, kukla, tamaşa, rejissor, rəssam, aktyor, qastrol.

1989-cu ilin mart ayında Naxçıvanda “Azərbaycan teatri günləri” keçirilirdi. Bu, Azərbaycanın, o cümlədən muxtar respublikanın ictimai-mədəni həyatında çox əlamətdar, unudulmaz bir hadisə, mötəbər mədəniyyət tədbiri idi. Həmin günlərdə Naxçıvan şəhəri sanki bir teatral mərkəzə çevrilmişdi. Paytaxtımız başda olmaqla respublikanın əksər dövlət dram teatrlarının nümayəndələri ilə yanaşı, Azərbaycan Dövlət və Gəncə Dövlət kukla teatrlarının da sənətkarları Naxçıvanda idilər. A.Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrının bir qrup aktyoru ilə birlikdə aparıcı aktyor Ruslan Həsənov da gəlmişdi. Ruslanı hələ yeniyetməlik dövrümdən – həm qohum kimi, həm də Azərbaycan Televiziyasının “Əlifba teatri” verilişindən, div kuklasının ifaçısı kimi tanıyırdım.

Həmin vaxt Muxtar Respublika Mədəniyyət Nazirliyi Elmi-Metodiki Mərkəzinin direktor müavini vəzifəsində çalışırdım və nazirliyin təmsilçisi sifətilə qonaqları müşayiət edənlərdən biri idim. Xüsusi avtobuslarla Naxçıvanın görməli yerlərini, muzeyləri gəzir, tarixi abidələri ziyarət edirdik. Belə gəzintilər əsnasında Gəncə Dövlət Kukla Teatrının rejissoru və aktyorları ilə də yaxından tanış oldum. Onların da yaradıcılıq işləri, ümumi fəaliyyətləri və yeni yaradılmış bir teatr kimi qarşıya çıxan problemlərlə yaxından maraqlandım.

“Azərbaycan teatri günləri”nin açılış gecəsində dövlət kukla teatrlarının çıxışlarını da seyr edərkən daxilən bir qısqançlıq, həsəd hissi keçirdim: nəyə görə bir əsrdən artıq peşəkar teatr ənənələrinə malik olan qədim Naxçıvan diyarında hələ də dövlət kukla teatri yoxdur? Bu məsələnin gerçəkləşmə vaxtının yetişdiyini qətiləşdirib “günlər”də bir dramaturq kimi iştirak edən, nüfuzlu qonaqlardan biri, bugünkü xalq yazıçımız Anarla fikirlərimi bölüşdüm. Anar müəllimlə beş ildən artıq idi ki, səmimi məktublaşır, onunla Bakıda, həmçinin Naxçıvanda olduğu zamanlarda görüşürdük. Odur ki, bir qədər ərkyana Naxçıvanda da dövlət kukla teatri yaradılması barədə təkliflə muxtar respublika rəhbərliyinə müraciət etməsini ondan xahiş etdim. Həmin tədbirin təntənəli bağlanması Ordubad şəhərində oldu. Axşam, ziyafətdən sonra qonaqları qatarla yola salarkən vağzalda gözüm lokomotivin qarşısındakı dirəkdə qırmızı işıq yandırılmışdı. Həm də bu ağır və məsuliyyətli işin altına girəcəyimə və onu layiqincə həyata keçirəcəyimə söz vermişdim. Ayrılarəkən Ruslan Həsənov da bu xəbərdən xeyli şad olduğunu və nə zaman lazım gələrsə, öz köməliyini əsirgəməyəcəyini bildirdi.

Elə həmin ilin aprelinde Azərbaycan Dövlət Kukla Teatri bir neçə tamaşa ilə muxtar respublikanın paytaxtında və rayon mərkəzlərində qastrolda oldu. Qastrol müddətində onları